

Biografismul în opera Norei Iuga

Drd., Ancuța-Maria SMĂDU (PAVEL)
Universitatea „Dunărea de Jos” din Galați

Abstract: *Nora Iuga is an example of resistance through writing. It is subordinated to the power of the system, and its work transmits information further, becoming a political dissident who relates, throughout creation, indirectly to the totalitarian space, since it is no longer directly part of the current political landscape.*

The works of the author Nora Iuga surprise by adopting her own, chameleon style, worthy of a universe of surreal inspiration. Characteristic of this literary universe is a biography, translated by expressions that illustrate aspects representative of the "personal world". Therefore, the source of inspiration is memory, the author having the habit of dedicating each writing, before publication, to a person from his past. Memory functions as a continuous movement from the real to the unreal, to that personal world, in which writing becomes the main way to reveal the most sincere experiences that the author has gone through throughout her life.

Key words: biography, memory, literary universe , "personal world".

Pornind de la definiția existentă în Dicționarul Explicativ al limbii române, *biografismul* este explicat ca fiind o „tendință de a acorda elementelor biografice un rol exagerat în explicarea unei opere”, astfel opera capătă noi semnificații, raportate la experiența intimă tradusă prin imaginile unui univers, aparent haotic, care devine o *lume personală*. Aceasta se traduce prin imagini clare, concise care vor fi reinterpretate în alte contexte pentru transpunerea sentimentelor, un rol important avându-l memoria. La Nora Iuga, memoria, această „fetiță cu o mie de riduri”, nu pare a fi afectată, ea facilitând o continuă mișcare dinspre real spre ireal, spre acea *lume personală*, și invers, scrisul fiind poate principala formă de a stimula memoria și de a nu o pierde, „ca în copilărie când/ mama mare îmi cosea nasturele de la bluza de străjerie direct/ pe piele și uneori mă înțepa, să nu uit!” (din vol. „Fetița cu o mie de riduri”, 2005: 30).

Analizând în detaliu, *scrisul feminin* atrage, în vremurile recente, un maximum de atenție atât din partea specialiștilor cât și a mass-mediei. Piedicile de pe traseul său nu sunt însă minore. Nu citim oare recuzări derizorii ale *literaturii bărbaților*, ale căror cărți sunt cu toate acestea, patronii a numeroase scrieri feminine? Nu se vând oare mulțumită etichetei feministe, nenumărate lucrări ale căror văicăreli naive ori al căror romantism de bazar ar fi fost, în absența ei, respinse? Nu se regăsesc oare, sub condeiul unor scriitori femei,

atacuri fantasmatică împotriva Limbajului și a Semnului, acuzate de a fi suporturile ultime ale puterii falocrate? În numele unui corp privat de sens și al cărui adevăr nu ar fi decât gestual sau muzical? În orice caz, oricare ar fi rezultatele discutabile ale producției feminine, simptomul este prezent: femeile scriu, iar așteptarea devine apăsătoare: ce vor mai scrie ele nou?

Subiectivitatea feminină pare să confere timpului o măsură specifică, măsură rară, din multiplele sale modalități cunoscută de istoria civilizațiilor reține în principal repetiția și eternitatea. Se remarcă două tipuri de temporalități una ciclică, ce are în vedere sereotipia, regularitatea la unison cu ceea ce este trăit ca un timp extra-subiectiv, un timp cosmic, ce prilejuiește exaltări, juisări invincibile. De cealaltă parte, o temporalitate masivă fără falie și fără scăpare, are atât de puțin a face cu timpul liniar, încât însuși numele de temporalitate nu i se potrivește. „Subiectivitatea trimite cu gândul la miturile învierii care, în toate credințele, perpetuează urma unui cult matern, până la elaborarea sa cea mai recentă, cea creștină” (Kristeva, 2005: 2017).

Publicat la Editura Cartea românească, în 2010, *Berlinul meu e un monolog* propune configurarea unei identități dilematice care se raportează permanent la „Marea Istorie”, mizând pe un discurs scris ce pleacă din perspectiva posttotalitară, privit ca o confesiune a memorării unei „aventuri berlineze”. Scriitura de tipul mărturisirii unor fapte, gânduri sau sentimente intime trecută prin filtrul critic al teoriilor asociate transculturalității, autoarea propune un parcurs inițiativ performant al unui intelectual est-european, obligat fiind de istorie să își părăsească mediul, să se „dez-identifice” ca mai apoi să se redefinescă prin intermediul alterității sud-est europene.

Jurnalul berninez, *Berlinul meu e un monolog* care cuprinde cele două părți, Fasanenstrasse23 și Stuttgarterplatz22, scrise la un interval de zece ani, surprinde umbra vagă a unui oraș care te conduce și te seduce, dar te și sperie deopotrivă, care fixează imaginea unui organ viu care respiră, pulsează, celulele lui reproducându-se vertiginos ca într-o ecografie. Aceasta nu este, pur și simplu, o carte despre fabulosul oraș a două lumi, ci o carte despre Berlinul unic și irepetabil al exuberantei scriitoare Nora Iuga. Aceste două părți contrapun căutarea identitară și mecanismul memoriei recuperatoare, o relație reciproc avantajoasă potențând strategiile autobiografice ale scriiturii diaristice. Jurnalul Norei Iuga se definește prin *discursul asupra exilului interior* (amintit în prima parte) și redeschiderea metatextuală către *discursul asupra literaturii ca alternativă terapeutică* (prezent în a doua parte).

Așa cum menționează Nowicki, jurnalul berlinez pune față în față opțiunile de „confruntare ale celui alt european” cu scopul de a așeza discursul pe două nivele o „mitologie” ancorată ego-grafic a intelectualului care trece prin experiența totalitară pe care o re-trăiește într-un discurs „întors către sine”, cu miză identitară, în care se confruntă dilematic. „Marea” și „mica”

istorie și o „ideo-grafie” a scriitoarei reflectând „ideologia” personală a literaturii ca opțiune estetică de evadare din „logica totalitară” (Nowicki, 2001:289), astfel amprenta autobiografică are rolul de media proiecția scriiturii autoarei care se află în permanent într-un dialog cu Vestul, dar și cu propria literatură.

Toate confesiunile făcute pe parcursul întregului jurnal sunt date atât de obiectul sentimentelor sale, cât de calitatea lor, de țările sale interioare. Monologul Norei Iuga se raportează la o anumită perioadă istorică a României, cărei îi atribuie nenumărate valori negative, ea luptă să înlăture trecutul pentru că prezentul este fulgurant, iar viitorul, supus multor posibilități „*de ce să ne ștergem amintirile? Prezentul e atât de scurt. Dacă mă gândesc bine, toată viața noastră este amintire. Și viitorul? O, viitorul e pură invenție*”. (Iuga, 2010:57). Analiza raporturilor dintre memorie, istorie și ideologie, pe de o parte și construcțiile identitare, pe de altă parte readuc în discuție problematica abuzurilor memoriei enunțate de către Tzvetan Todorov în *Les abuse de la memoire*. După acesta, abuzurile realizate de către memorie reprezintă „premisele necesare unor disonanțe identitare care alimentează în ultimă instanță alienările și crizele culturale”.

Jurnalul berlinez legitimează astfel scenariul reconstrucției identității printr-o scriitură dublu orientată, oglindind, pe de o parte, schemele recuperatorii ale unei „identități” auctoriale regăsite prin rememorarea experienței totalitare și, pe de alta, proiectul transcultural al configurării identitare a „marginalității” post totalitare, validându-și prin ficțiunea autobiografică amprenta diferențiată în spațiul dinamicii transculturale contemporane și legitimând Memoria ca „*réfrence plus ou mois imaginaire qui nourrit nos biographies et nos projets*.” (Verbunt, 2011 : 106) *În timp ce scriu, mă gândesc la cititorul meu. O să-i placă? O să-l intereseze? O să mă includă și pe mine printre autorii pe care i-ar putea iubi? Aceste uși a căror cheie o am numai eu, le va deschide oare și cum se va simți în odăile mele?*” (Iuga, 2010: 30). Acest citat reflectă obsesiile ei identitare, permanent redimensionate la nivelul registrului discursiv erotizant care conferă scriiturii o specificitate afectiv-implicată, atrag în jocul lor cameleonic și cititorul, coparticipant în acest pelerinaj identitar.

Provitor la ideea existenței sincerității într-o astfel de operă cu caracter autobiografic Eugen Simion, în *Genurile Biograficului* pune în discuție statutul memoriilor din două puncte de vedere. Pe de o parte, acesta vorbește despre memorialist ca fiind un „individsubiectiv, ce poate avea variate simpatii sau antipatii contribuind la limitarea sincerității confesiunii”, iar pe de altă parte, distanța dintre între momentul trăirii și momentul scrierii poate deforma cantitativ faptele prezentate. Legea simultaneității constă în modalitatea în care povestea trebuie să fie simultană cu scriitura, dacă acest principiu nu

funcționează se alterează încrederea lectorului acordată scriitorului de memorii. Din acest punct de vedere, *Berlinul meu e un monolog* rămâne fidel legii anterior menționate: „*Stau. Îmi beau cafeaua. Fumez. Ce am să scriu mai departe? Tot ce e acum material și palpabil în jurul meu habar n-are că peste trezeci de zile balonul roșu se va dezumfla și va cădea la pământ. Fără îndoială am o zi proastă. De ce nu știu să-mi folosesc mâinile decât nișcând acest pix pe hârtie?*” (Iuga, 2010: 78).

Faptele sunt consemnate odată cu fluxul gândirii, distanța dintre momentul trăirii și cel al scrierii fiind aproape imposibil de diferențiat. Irina Petraș susține, într-un articol publicat în România literară ca „uneori memoria seamănă cu amintirea, e re-creare, e ca o traducere izbutită, dar mult mai încăpătoare, inventează timp, taie distanțe, te lasă să-ți însușești prin propria voință inaccesibilul.” Cu un efort, pe care Nora Iuga îl face repetat „îmi deșert creierul, fața mea ascunsă, poate cea mai frumoasă”, poate împăca simțuri și sensuri, ca-ntr-un tablou de Picasso”(Rom.lit :2011).

Multitudinea trăirilor specifice femeii sunt îmbogățite, în conformitate cu unghiul din care sunt povestite evenimentele astfel, cele mai frumoase expresii ale personajului feminin incită imaginația cititorului : „*Eu nu mai am nici o rușine când scriu, nu am nici scrupule. Sunt atât de diferită de cea care se arată. Mă suspectez de ipocrizie. Aș vrea să-mi cunoască toate fețele. Nevoia asta cumplit erotică de a umple în întregime interiorul cuiva. De a nu mai exista decât în acel întuneric încăpător ca un uter sau ca un mormânt. Ce apropiate sunt aceste două spații după care tânjim fără a le cunoaște. Se suprapun.*” (Iuga, 2010: 72). Dincolo de „nevoia de umplere a interiorului”, căutarea identitară suprapune comparativ cele două referințe polarizatoare ale pelerinajului inițiat, realitatea occidentală și cea românească (amprentată de fantasma (post)totalitară - „*România cu frica ei, cu mizeria ei, cu șmecheria ei, cu speranța ei, cu dorința nestinsă de a fi ceea ce își închipuie că este*” ceea ce generează ocurența unei „*identități scripturale*” în formare care-ș redefinește autoanalitic resorturile interioare prin medierea scriiturii „*păstrătoare a memoriei*”. (Iuga, 2010: 121)

„Punerea în scenă” a identităților acestor „*passeurs culturelles*” este mediată prin expunerea dilemelor interioare ale celui care, păstrător al unei „*memorii istoricizate*” se găsește în ipostaza de „*un être déchiré entre un attachement viscéral à son identité ethnique et une aspiration secrète à la différence culturelle*”, captiv fiind între „*la tendance à l'enracinement et la tentation du déracinement.*” (Abou, 1981: 199) . De altfel, recuperarea, prin scriitura autobiografică, a unui „*cosmopolitisme vernaculaire mesurant le progrès global dans une perspective minoritaire*” (Bhabha, 2007: 16), reconfigurează statutul est-europeanului care, încărcat de memoria traumatică a Istoriei totalitare, încearcă o re poziționare a paradigmei culturale proprii în contextul

melanjului transcultural european, cu efecte directe la nivelul reconversiei identitare individuale: periferiile culturale devin „frontières énonciatives de toute une gamme d'autres histoires et d'autres voix dissonantes, vo *Asimilarea Occidentului* - „sunt în toate orașele prin care am trecut. Le-am înghițit și acum le diger ca un șarpe boa care-și savurează siesta după ce și-a făcut plinul” . „Totdeauna am privit scrisul ca pe una din cele mai mari minuni ale lumii. Primul care a șters timpul și distanța și ne-a făcut capabili să rețrăim; el e păstrătorul memoriei, ne învie imaginația, ne prelungește prezentul. Citesc. Trupul vibrează. Creierul e fericit.” (Iuga, 2010 : 225) . Scriitura diaristică a Norei Iuga este un exercițiu de redefinire identitară și neconfigurare post-traumatică într-un discurs literar, prin intermediul căruia, așa cum declara înseși autoarea, „am făcut și eu mica mea provizie de lume”. Nora Iuga este un autor puternic în frontul literelor române care, după căderea comunismului, dorește să se afirme prin scriitură pură, nu prin victimizarea sa și a nației. Jurnalul *Berlinul meu e un monolog* e o carte ce se raportează la istorie prin modul scriiturii, prin căutarea identitară, un text ce oferă, pe un fundal forfotind de oameni cu nume și fără, de stări și mișcări personale și mondiale, de tensiuni socio-politice și gesturi mărunte, imaginație, grație, bucuria exuberantă a descoperirii unui oraș fabulos, voință, amintire, istorie, simultaneitate.

BIBLIOGRAFIE:

- Abou, Sélim, *L'identité culturelle. Relations interethniques et problèmes d'acculturation*, Éditions Anthropos, Paris, 1981;
- Bhabha, Homi, *Les lieux de la culture. Une théorie postcoloniale*, trad.de Françoise Bouillot, Payot Paris, 2007;
- Iuga, Nora *Fetița cu o mie de riduri* , Editura Cartea Românească, București, 2005;
- Iuga, Nora, *Berlinul meu e un monolog*, Editura Cartea Românească, București, 2010;
- Kristeva, Julia, *Noile maladii ale sufletului*, Editura Trei, București, 2005;
- Nowicki, Joanna, *La question de l'altérité in Europe dans l'interface Est / Ouest*, în *Passeurs culturels. Mécanismes de métissage*, eds. L.B. Tachot & S. Gruzinski, Maison des Sciences de L'Homme, Paris, 2001;
- Verbunt, Gilles, *Penser et vivre l'interculturel*, Lyon : Chronique Sociale, 2011;
- https://hal.archivesouvertes.fr/file/index/docid/1068977/filename/Entre_devoir_d_e_mA_moire_et_abus_de_mA_moire.pdf
- <http://www.upm.ro/gidni/GIDNI-01/Lit/Lit%2001%20B1.pdf>
- <http://www.revistaluceafarul.ro/index.html?id=2605&editie=113>
- http://www.observatorcultural.ro/Experienta-berlineza-a-Norei-Iuga*articleID_24981-articles_details.html